

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.95

Є. Ю. БАРАШ,

кандидат юридичних наук,

заступник начальника управління

Державної пенітенціарної служби України в Харківській області

НОРМОТВОРЧІСТЬ У ДЕРЖАВНІЙ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Досліджено проблемні питання процедури підготовки та прийняття правових актів в органах та установах виконання покарань, визначено її види та стадії.

Впровадження демократичних реформ у Державній кримінально-виконавчій службі України безпосередньо залежить від удосконалення кримінально-виконавчого законодавства в напрямку демократизації та гуманізації порядку виконання і відбування кримінальних покарань, приведення норм кримінально-виконавчого законодавства у відповідність до положень Конституції України та міжнародно-правових стандартів.

Окремі аспекти діяльності кримінально-виконавчої служби щодо нормативного врегулювання її діяльності висвітлювалася в роботах багатьох дослідників теорії державного управління, адміністративного та кримінально-виконавчого права, зокрема у працях І. Г. Богатирьова, А. О. Галая, О. М. Джужі, І. Л. Жука, В. А. Львовичкіна, Н. Б. Панасюка, О. Б. Пташинського, Г. О. Радова, А. Х. Степанюка, В. М. Трубнікова, С. Я. Фаренюка, І. В. Штанька тощо. У той же час необхідно зазначити, що питання нормотворчості самої Державної кримінально-виконавчої служби України потребує додаткового розгляду. Слід зазначити, що кардинальні зміни у кримінально-виконавчому законодавстві безпосереднім чином торкаються й питань управління в Державній кримінально-виконавчій службі України (далі – ДКВСУ). Підтвердженням зазначеного є Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010, згідно з яким реорганізовано Державний департамент України з питань виконання покарань у Державну пенітенціарну службу України (далі – ДПтС України) [1; 2] та розроблено Типове положення про центральний орган виконавчої влади України, діяльність якого спрямовується й координується

Кабінетом Міністрів України через відповідного члена Кабінету Міністрів України [3]. Зазначені акти спрямовані на підвищення ефективності державного управління у цілому та раціональне функціонування органів та установ виконання покарань зокрема, а саме: удосконалення організаційно-штатної структури ДПтС України, оптимізацію структури управління органами та установами виконання покарань, перегляд статусу підпорядкованих підрозділів. Окреслений процес адміністративної реформи вимагає синхронізації діяльності органів та установ виконання покарань до найкращих умов функціонування відповідних закладів Європейських країн; а також «прищеплення» сучасних методів та принципів управління у діяльність ДКВСУ.

У контексті сказаного слід підкреслити, що нині одним із пріоритетних напрямків в ДКВСУ стає нормотворчість як найбільш важлива і дієва правова форма управління органами та установами виконання покарань, у результаті якої встановлюються, змінюються або скасовуються норми права. Згідно з п. 6 Загального положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади, затвердженого Указом Президента України від 12 березня 1996 р., міністерство узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції про вдосконалення законодавства та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президента України, Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень міністерство організовує виконання актів законодавства, здійснює систематичний контроль за їх реалізацією. Міністерство в межах своїх повноважень

на основі та на виконання актів законодавства видає накази, організовує і контролює їх виконання. Міністерство в разі потреби видає разом з іншими центральними та місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та представницькими органами спільні акти [4].

Таким чином, ДПтС України у межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видає нормативно-правові акти, організовує та контролює їх виконання. Рішення даного органу, прийняті в межах компетенції, є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами. ДПтС України у разі потреби видає разом з іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади спільні акти.

Нормотворчість у ДКВСУ прямо та безпосередньо корегує управління в органах і установах виконання покарань, вирішує важливі питання організаційної побудови і функціонування підпорядкованих об'єктів управління. Нормотворча діяльність як форма управління в ДКВСУ відображає юридичне закріплення існуючих у зазначеній галузі відносин з метою постійного і оперативного впливу на відповідні об'єкти управління, вирішення практичних завдань управління. Управлінська діяльність має суворо спеціалізовані завдання. Вона спрямована на забезпечення реалізації юридичних норм, а також у разі необхідності – на індивідуальне регулювання суспільних відносин [5, с. 278]. Таким чином, основною метою нормотворчої діяльності в ДКВСУ є реалізація управлінських функцій, з метою найбільш ефективного вирішення поставлених завдань.

Нормотворчість є інструментом впливу лише уповноважених суб'єктів управління в ДПтС України, територіальних управліннях ДКВСУ, інших органах та установах виконання покарань на підпорядковані об'єкти в даній службі та суспільні відносини з питань виконання та відбування кримінальних покарань.

Відомче нормативне регулювання управління в ДКВСУ починає функціонувати з моменту встановлення відповідних відносин у сфері виконання та відбування кримінальних покарань і знаходить відображення в нормативно-правовому акті. Г. Г. Забарний під нормативно-правовими актами управління розуміє засноване на законі одностороннє, юридично-владне волевиявлення повноважного суб'єкта виконавчої влади, спрямоване на встановлення адмініст-

ративно-правових норм або виникнення, зміну та припинення адміністративно-правових відносин з метою реалізації завдань і функцій державно-управлінської діяльності [6, с. 108]. В. К. Колпаков називає нормативно-правові акти владними, підзаконними рішеннями органів виконавчої влади та їх посадових осіб, які видані в межах їх компетенції, з дотриманням встановленої форми та процедури прийняття, і тягнуть за собою юридичні наслідки [7, с. 213]. Таким чином, відомчий акт ДКВСУ як результат нормотворчої діяльності – це підзаконний нормативний акт (інструкція, наказ, положення тощо), який приймає компетентний суб'єкт органу або установи виконання покарань у межах повноважень, визначених у законодавчих актах. Він містить норми, які приймаються на підставі норм законодавчих актів, розкривають і конкретизують їх, спрямовані на їхнє повне й точне виконання. Відомчі нормативно-правові акти ДКВСУ розкривають і конкретизують первинні норми, приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання; встановлюють, уточнюють або конкретизують права та обов'язки учасників управлінських правовідносин; розширюють зміст права одного суб'єкта і звужують права іншого; поширюються на осіб, які входять до сфери їх відання, тобто знаходяться в системі управлінської, службової та дисциплінарної підлеглості; вводять нові чи доповнюють попередні вимоги до здійснення суб'єктом свого права. У переважній більшості акти ДКВСУ мають довготривалу дію і регламентують діяльність органів та установ виконання покарань щодо забезпечення порядку і умов виконання та відбування кримінальних покарань, створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

У даному контексті особливу увагу слід приділити головному суб'єкту нормотворення в ДКВСУ – Державній пенітенціарній службі України, яка виконує свої обов'язки на основі глибокого аналізу завдань, що постають перед органами та установами виконання покарань. Підзаконна нормотворча діяльність ДПтС України забезпечує процес функціонування органів та установ виконання покарань шляхом застосування оптимальних форм та методів управління, раціонального використання сил та засобів ДКВСУ. В межах своєї компетенції ДПтС України безпосередньо видає нормативно-правові акти управління органами та установами виконання покарань та наділяє територіальні

органи управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Київ та Севастополь або міжрегіональні територіальні органи управління, а також підпорядковані територіальним органам управління кримінально-виконавчі інспекції, установи виконання покарань, слідчі ізолятори, воєнізовані формування, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, підприємства установ виконання покарань, інші підприємства, установи і організації, створені для забезпечення виконання завдань ДКВСУ, необхідними правами щодо належного нормативного забезпечення процесу функціонування даної служби.

Треба також зазначити, що ДПтС України здійснює свою діяльність у суворій відповідності до закону, тому всі відомчі акти мають підзаконний характер. ДПтС України, формуючи та приймаючи нормативно-правовий акт, обирає законний, справедливий, доцільний та обґрунтований варіант вирішення питання органами та установами виконання покарань. Саме закон, а не підзаконний акт є основним джерелом права у сфері діяльності органів та установ виконання покарань. Законодавчий акт більшою мірою, ніж підзаконний, «застрахований» від втілення поспішних, непродуманих, незбалансованих або, навіть, зовсім неправильних рішень [8, с. 306]. Пріоритет закону в процесі правового регулювання над підзаконними актами органів управління – основа правової державності. Підзаконна нормотворчість ДКВСУ прямо залежать від законодавчого процесу. Так, підзаконні акти повинні видаватися суворо в межах повноважень компетентного органу, який визначений законом; відповідати за своєю формою тим видам, що визначені в законі для певного органу або виду діяльності; прийматися для вирішення тільки тих питань, що визначені в законі. Крім того, у випадку внесення будь-яких змін до закону положення підзаконних нормативних актів повинні бути вчасно приведені у відповідність до вимог закону. Суворе дотримання зазначених вимог у процесі підзаконної нормотворчості усуває суперечності між законом і підзаконними актами, забезпечує їх взаємозв'язок і взаємодію в процесі правового регулювання суспільних відносин. На цій основі забезпечується загальнообов'язковість будь-якої норми права для всіх учасників певного типу правовідносин незалежно від форми її вираження. Таким чином, ідеальна модель законності передбачає, що всі суб'єкти права повинні суворо і неухильно дотримуватися положень усіх правових

розпоряджень, що регламентують їхню діяльність [9, с. 22–23].

Зауважимо також, що підзаконні акти завжди ближче до безпосередньої соціальної практики, тонше її відчують, локалізуючись у сфері професійної (відомчої), регіональної чи іншої специфічної діяльності, мають більш оперативний характер, ніж закони [10, с. 129]. Підзаконна нормотворчість характеризується більшою динамічністю, мобільністю, швидкістю інформування адресатів, охопленням всіх сфер суспільних відносин, адже вона не пов'язана такими суворими правилами та вимогами, як законотворча діяльність [11, с. 20].

Нормотворчість у ДПтС України, як правило, здійснюється шляхом самостійного видання нормативно-правових актів – наказів, положень, статутів, інструкцій тощо. Разом із цим спільна підготовка законопроектів з вищими та місцевими органами влади, участь у їх експертизі, рецензуванні, обґрунтуванні нормативно-правових актів, їх належний облік та систематизація є також формою нормотворчості в органах та установах виконання покарань. Наприклад, центральний орган виконавчої влади з питань виконання покарань подає Міністрові юстиції пропозиції до проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України; розробляє і подає Міністрові юстиції проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України для внесення їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України; подає Міністрові юстиції пропозиції щодо визначення основних напрямів діяльності органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів з питань захисту прав і свобод людини в умовах відбування кримінального покарання; бере участь у розробленні та виконанні державних комплексних програм боротьби із злочинністю; здійснює в межах своїх повноважень заходи щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та імплементації в національне законодавство положень міжнародних договорів, стороною яких є Україна; подає Міністрові юстиції пропозиції щодо розвитку міжнародного співробітництва та укладення міжнародних договорів України.

ДПтС України розробляє та приймає правові акти, які поширюють свій регулюючий вплив на всі органи й установи виконання покарань та персонал ДКВСУ і характеризуються найвищою юридичною силою з-поміж інших відомчих актів ДКВСУ; разом із цим спеціальні нормативні акти центрального органу виконавчої

влади з питань виконання покарань, інших органів ДКВСУ поширюються на визначені територіальні управління та підвідомчі ним установи виконання покарань, які перебувають на даній території. Локальні правові акти органів та установ виконання покарань також мають регулятивне значення щодо конкретних об'єктів управлінських правовідносин, вирішують свої внутрішні питання, закріплюють їх правові форми діяльності, шляхом деталізації і конкретизації загальних правил організаційних відносин. Крім того, спеціальні та локальні нормативні акти нижчестоящих органів управління в ДКВСУ повинні відповідати не тільки законодавчим актам, а й нормативно-правовим актам вищих органів даної служби. Таким чином, відомчі нормативно-правові акти ДКВСУ слід поділити на три основні групи: загальні, спеціальні та локальні.

Нормотворчому процесу притаманна визначена послідовність стадій, взаємозалежних між собою, а також між перетворюючими діями впродовж кожної зі стадій, що поєднують їх у єдиний процес, який забезпечує видання нормативного акта [12, с. 58]. Специфіка нормотворчості в ДКВСУ переважно зумовлена та залежна від єдиноначальної або колегіальної форм управління органами та установами виконання покарань і не має характерної для законодавчого процесу типової схеми створення. Дана відмінність зумовлена характерними особливостями законів і підзаконних нормативних правових актів.

Таким чином, проведений аналіз юридичних видань щодо стадій нормотворчості, масив яких досить значний, дозволяє окреслити головні стадії нормотворчого процесу у ДКВСУ, а саме:

- підготовча стадія, полягає в розробленні проекту нормативно-правового акта, його попередньому розгляді, узгодженні із заінтересованими управліннями (відділами) центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань, з територіальними управліннями ДКВСУ, іншими міністерствами та його обговоренні;

- основна стадія характеризується прийняттям проекту нормотворчим органом до свого розгляду, надання йому юридичних властивостей (затвердження нормативно-правового акта; державна реєстрація нормативно-правового акта, що стосується прав, свобод і законних інтересів громадян або має міжвідомчий характер) та впровадження у систему права.

Підготовча стадія нормотворчого процесу в ДКВСУ розпочинається з виявлення певної

сфери суспільних відносин, що потребують правового врегулювання, зокрема: аналізу чинних актів з даного питання, вивчення інформації про строки приведення їх у відповідність до нормативно-правового акта, поданого на державну реєстрацію, а також про акти, що втрачають чинність у зв'язку з прийняттям цього акта; обґрунтування підстав для видання нормативно-правового акта чи окремих його норм або неможливості закріплення відповідних суспільних відносин у нормативно-правовому акті. Суттєвою ознакою таких суспільних відносин є їх вольовий характер, що відображається у вольовій поведінці, оскільки право і правові засоби можуть впливати на суспільне життя лише через поведінку людей, їх волю і свідомість.

Таким чином, рішення щодо форми майбутнього нормативного правового акта, його змісту у вигляді ідеї або розгорнутої концепції тощо, є юридичним фактом, вихідною точкою, з якої виникають процесуальні нормотворчі правовідносини. У нормотворчому процесі органів управління юридичним фактом може бути усне чи письмове розпорядження нормотворчого органу про підготовку проекту нормативно-правового акта. Разом із цим, таке розпорядження пов'язане не лише з видом нормативного акта, але і з визначенням органу, уповноваженого на його розроблення. Розроблення проекту покладається на один або декілька структурних підрозділів ДКВСУ відповідно до їх компетенції. До розроблення проекту призначаються посадові особи, відповідальних за його підготовку, а саме спеціалісти з питань, що є об'єктом правового регулювання майбутнього нормативно-правового акта, фахівці з інших галузей знань (економісти, соціологи тощо), науковці, кваліфіковані юристи. Нормативно-правовий акт є формою діяльності суб'єктів державного управління. Тому призначення відповідальних осіб прямо залежить від їх кваліфікації, професіоналізму, знання суспільних відносин, що потребують урегулювання, досвіду, інтуїції, майстерності тощо. Таким чином, реальна здатність нормативно-правового акта регулювати суспільні відносини досягається шляхом високопрофесійної, науково обґрунтованої нормотворчої діяльності.

У разі наявності у проекті положень, норм та доручень, що поширюються на інші органи, нормативно-правовий акт повинен бути погоджений із відповідними заінтересованими органами у формі, встановленій законодавством.

Важливу роль на даній стадії відіграє обговорення проекту нормативно-правового акта на засіданнях постійно діючих колегіальних дорадчих органів. Так, Наукова рада як дорадчий орган під час обговорення проектів координує розроблення науково-методичного забезпечення навчального процесу навчальних закладів кримінально-виконавчої служби; розробляє рекомендації і висновки щодо погодження та запровадження освітньо-професійних програм підготовки персоналу для кримінально-виконавчої служби; розглядає пропозиції щодо забезпечення режиму виконання кримінальних покарань, оптимізації виховної роботи із засудженими, соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі; розробляє рекомендації до практичного застосування результатів наукових досліджень у сфері виконання кримінальних покарань тощо розробляє науково-практичні рекомендації та висновки щодо формування та реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; визначає актуальні проблеми наукових досліджень та напрямів удосконалення навчальної роботи в системі професійного навчання персоналу кримінально-виконавчої служби; розглядає науково-практичні рекомендації щодо розвитку і підвищення ефективності управління персоналом кримінально-виконавчої служби; розробляє рекомендації щодо розвитку та вдосконалення нормативно-правового, організаційного і кадрового забезпечення кримінально-виконавчої служби [13].

Основною стадією є прийняття суб'єктом нормотворчим органом проекту до свого розгляду, надання йому юридичних властивостей (затвердження нормативно-правового акта; державна реєстрація нормативно-правового акта, у разі якщо останній зачіпає права, свободи й законні інтереси громадян або має міжвідомчий характер). На другій стадії не виключається й доопрацювання проекту нормативного акта, а саме внесення змін та доповнень відповідно до висловлених пропозицій. Після внесення знака

чених змін, проект нормативного акта повторно виноситься на обговорення з урахуванням змін узгодження із заінтересованими органами та особами, на розгляд та затвердження уповноваженим на це суб'єктом нормотворення.

Для забезпечення належного викладу нормативних положень та відповідності чинному законодавству проекти нормативно-правових актів підлягають погодженню як структурними підрозділами ДКВСУ, до компетенції яких належать питання, порушені в документі, так і заінтересованими органами виконавчої влади. Пропозиції та зауваження до проекту потребують чіткого обґрунтування та посилення на відповідні правові норми чинних актів законодавства.

Таким чином, нормотворча діяльність в ДКВСУ здійснюється шляхом самостійного видання нормативно-правових актів та у взаємодії з вищими та місцевими органами влади і управління. Нормотворчість у ДКВСУ як одна з найважливіших форм управління характеризується низкою процедурних стадій, серед яких основними можна назвати підготовчу та основну. На підготовчій стадії відбувається розроблення проекту нормативно-правового акта, його попередній розгляд, узгодження із заінтересованими суб'єктами управлінських відносин та його обговорення. Основна стадія характеризується прийняттям нормотворчим органом проекту до свого розгляду, надання йому юридичних властивостей (затвердження нормативно-правового акта; державна реєстрація нормативно-правового акта) та впровадження у систему права. Разом із цим, при створенні індивідуальних правових актів стадії нормотворчого процесу не завжди чітко виражені або навіть відсутні. Суб'єкти управління в ДКВСУ в межах повноважень формують, систематизують, приймають та оприлюднюють нормативно-правові акти управління в ДКВСУ і забезпечують їх дієвий вплив на процес виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави.

Список використаної літератури

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : указ Президента України від 9 груд. 2010 р. № 1085/2010. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12584.html>.
2. Положення про Державну пенітенціарну службу України : указ Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 394/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 9. – Ст. 547.
3. Типове положення про центральний орган виконавчої влади України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідного члена Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 24 груд. 2010 р. № 1199/2010. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12729.html>.
4. Про загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади : указ Президента України від 12 берез. 1996 р. № 179/96 // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 58.

5. Алексеев С. С. Проблемы теории права : [в 2 т.]. Т. 2 / С. С. Алексеев. – Свердловск : Изд-во Свердлов. ун-та, 1973. – 399 с.
6. Адміністративне право України : навч. посіб. / [Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарупа]. – К. : Паливода А. В., 2005. – 368 с.
7. Колпаков О. В. Адміністративне право України : підручник / О. В. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
8. Петрова І. П. Законодавче регулювання організації і діяльності міліції України / І. П. Петрова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2003. – № 2. – С. 306–311.
9. Мелех Л. В. Законність у правозастосовній діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Мелех Людмила Володимирівна. – Л., 2009. – 184 с.
10. Забігайло В. В. Ієрархія нормативних правових актів як гарантія забезпечення верховенства права / В. В. Забігайло // Український часопис міжнародного права. – 2002. – № 2. – С. 129–134.
11. Рибалкін А. О. Нормотворчість органів внутрішніх справ (аспекти загальної теорії) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Рибалкін Андрій Олександрович. – Х., 2005. – 164 с.
12. Дрейшев Б. В. Правотворчество в советском государственном управлении / Б. В. Дрейшев. – М. : Юрид. лит., 1977. – 160 с.
13. Положення про Наукову раду Державного департаменту України з питань виконання покарань та її складу [Електронний ресурс] : затв. наказом ДДУ ПВП від 10 листоп. 2010 р. № 451. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN60558.html.

Надійшла до редколегії 09.11.2011

БАРАШ Е. Ю. НОРМОТВОРЧЕСТВО В ГОСУДАРСТВЕННОЙ УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЕ УКРАИНЫ

Исследованы проблемные вопросы процедуры подготовки и принятия правовых актов в органах и учреждениях исполнения наказаний, определены ее виды и стадии.

BARASH Y. NORM CREATION IN THE STATE CRIMINAL AND EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

The problem questions of procedure of preparation and acceptance of legal acts in the organs and organizations of implementation of punishments are researched, its kinds and stages are determined.

УДК 35.078.1

О. І. БАСАЛИК,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК ЗАСІБ ОБМЕЖЕННЯ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН У ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ

Визначено загальні ознаки адміністративного примусу та його відмінності при застосуванні як засобу обмеження особистої свободи громадян. Сформульовано визначення адміністративного примусу як засобу обмеження особистої свободи громадян та визначено їх конкретний перелік у діяльності міліції.

Держава для виконання своїх завдань та функцій використовує всі можливі засоби, особливе місце серед яких посідають правові, зокрема адміністративно-правові засоби. Правоохоронні адміністративно-правові засоби використовуються для захисту прав та свобод громадян від протиправних посягань. Основу останніх становлять заходи адміністративного примусу. Їх специфікою можна визнати також той факт, що вони виступають важливим елементом організації діяльності держави та за-

безпечення реалізації прав і свобод громадян, адже свобода, надана людині від природи, не може бути реалізованою через те, що припускається свобода абсолютної рівності. Свобода, будучи нічим не обмеженою, означає відсутність будь-якого об'єднання та відповідно примусу. За таких умов суспільство може розраховувати лише на вдалу координацію цілей та інтересів. Тому примус є необхідністю, навіть враховуючи його обмежувальний характер щодо свободи.